

Historieglimt 176

Lademoen brannstasjon

Da Lademoen ble bydel i Trondhjem by i året 1893, skulle den nye bydelen ha sin infrastruktur og nye institusjoner som hører byen til. En rekke tiltak kom i rask rekkefølge. Her skal vi konsentrere oss om brannvernet. Natta mellom 4. og 5. januar 1899 kom katastrofebrannen i den nye bydelen. Hele kvartalet mellom de fire gatene Gamle Kongevei, Kirkegata, Innherredsveien og Nedre Møllenbergs gate ble brannherjet. Ti hus brente helt ned og flere fikk mindre skader. Seks mennesker omkom. Et tappert redningsarbeid ble utført med sviktende utstyr. Etter brannen kom det krav om murtvang i den nye bydelen og at den måtte få sin egen brannstasjon.

Murtvang betød kravet om at nye hus skulle oppføres i mur. Kravet ble at ikke bare Midtbyen, men også i de nye bydelene skulle nybygg være i mur. Murtvengen ble innført på Lademoen samme år som brannen raste og brannstasjonen kom året etter.

Når vi skal omtale brannvern i Østbyen, er det naturlig å ta et lite tilbakeblikk på brannvern i trebyer i tidligere tider. Tre hadde vært det dominerende bygningsmaterialet i Norge; ikke stein og mur som i mange sydlige land. Ikke bare på bygdene, men også i byene som etter hvert grodde frem i landet, dominerte trehusene. Byene ble ikke reist etter vedtatte planer. Husbyggerne bestemte hvor store husene skulle være på deres tomter. Hvor brede eller smale gater og veier skulle bli, ble et resultat av eiernes skjønn og behov.

I kong Magnus Lagabøters bylov av 1276 nevnes bredden på de ulike gatene slik de da ble utformet. Loven omtaler gater på 12, 8 eller 3 alen. I 1311 ble det innført krav av gatebredde på 13 alen. Hvor brede var disse gatene i våre mål? En alen i eldre tid varierte mellom 45 og 65 centimeter. Det fantes alen av

ulik lengde både i Norge og i andre land. Ordet alen kommer av det latinske ordet «ulna», senere «alin». Ordet betød underarm. Å bruke underarmen til mål var jo praktisk og greit, men avhengig av byggmesterens mål ble jo resultatet noe forskjellig. En norsk alen ble etter hvert standardisert til 0,6275 meter, altså 62,75 centimeter. En sjællandsk alen, som ble standardisert til 0,6326 meter, ble ofte brukt i Norge mot slutten av 1800-tallet. Tre alen blir 1,8825 m som altså var bredden på de smaleste veitene. Tre alen er en favn. Det vil si at i den smaleste veita kunne en mann nå begge sider med fingertuppene når han strakte ut begge armer. En 8 alens veit var 5,02 meter bred.

De gamle norske byene hadde hva man har kalt en «middelaldersk» plan. Det vil si at de nettopp var selvgrodde og fremviste et bilde av hus av alle slags former langs krokete smale far. Byenes mareritt var brann. I Trondhjem bygde velstående folk tykke, hvelvede murkjellere som de satte sine trehus oppå. Når brann rammet, kunne mye av verdiene bevares mer eller mindre uskadd nede i kjelleren. Byen har bevart mange av disse kjellerhvelvene som fremdeles er i bruk. Etterhvert forstod byfolket at brede gater kunne bli et godt brannvern, men det koster tomtegrunn. I Trondhjem brøt slikt brannvern gjennom med Cicignons byplan av 1681 etter en stor bybrann. Byen fikk også et brannvesen. Det er en historie for seg. Boka «*Trondheim brenner*» av Anders Kirkhusmo og andre fra 2013 forteller den historien.

Carl Adolf Dahl som ble stadsingeniør (byingeniør) i 1859 og satt i stillingen til 1899. Dahl ble branndirektør, ved siden av sine mange andre verv som byingeniør. Han hadde allerede i 1863 gått inn for å opprette såkalte bistasjoner for Trondhjem brannstasjon i Ila og i Østbyen. Han ville bemanne dem med ni mann tilsammen og med to hester på hvert sted. Det var det året det profesjonelle brannvesenet ble opprettet i byen. Kommunen prioriterte Ila. Stasjonen i Ila kom først i 1893. 1. november 1900 kom Lademoens brannstasjon. Det ble innkjøpt en eiendom i Gamle Kongevei 14b med hovedinngang fra Buran idrettsplass. Eiendommen strakte seg over til Nedre Møllenbergs gate. I dag ligger det moderne leiegårder der; en mot Gamle kirkevei og en mot Nedre Møllenbergs gate. I vedtaket ble plasseringen kalt midlertidig, men den skulle bli der til 16. juni 1964! Da ble den flyttet til Thonning Owesens gate 33 som Brannstasjon Øst. Da gav huset plass til Buran barnehage. Byens brannstasjoner var frem til i 1920-årene oppsatt med hest og vogn, men da ble Trondhjems brannvesen motorisert.

Lademoens brannstasjon var et hvitt toetasjers hus med mindre hus til stall og brannvogn. I hovedbygningen var det et vaktrom og leilighet for underbrannmesteren. Fem mann skulle være på vakt til enhver tid. I vaktrommet var det så trangt at to og to mann måtte dele seng. Stasjonen var betjent av en underbrannmester, tre formenn og tolv betjenter. De fleste av dem som ikke hadde vakt bodde i Graaemølna. Snart kom det kritikk. Det ble klaget over at brannmannskapene bodde så spredt. Det het seg at «*Besætningen til Stigevognen maatte springe til Brandstedet og var trætt ved Ankomsten*». På WikiStrinda kan

en finne bilder fra stasjonen. Et bilde er av hovedbygget. Et annet viser mannskapene i 1902 med 14 mann og fra 1930 med 17 mann. Alle er i full uniform med såkalte pikkelhuer. Det mest interessante bildet er fra 1930 og viser mannskapene med hester og vogner fullt oppsatt. Den ene hesten står foran en tohjuls vogn med stige. Den andre har fire hjul og mannskaper opplastet. Hele betjeningen er med på bildet.